

Examen VMBO-GL en TL

2019

tijdvak 2
dinsdag 18 juni
13.30 - 15.30 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 50 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

Gebruik bron 1.

1p 1 In welk jaar heeft koning Willem II de opdracht uit de bron gegeven?

Gebruik nogmaals bron 1.

1p 2 De vrouw van koning Willem II geeft hem een compliment. Zij doet net alsof hij uit zichzelf het initiatief genomen heeft om de grondwet te wijzigen.

Een historica is het **oneens** met het compliment. Zij vindt dat Willem II gedwongen werd om de grondwet te wijzigen.

→ Geef een argument waarom volgens de historica Willem II gedwongen werd om de grondwet te wijzigen.

1p 3 In 1849 overleed koning Willem II. Zijn zoon was het niet eens met de inhoud van de nieuwe Grondwet die zijn vader had laten opstellen. Daarom twijfelde hij of hij zijn vader wel wilde opvolgen als koning.
→ Geef een **politieke** reden voor zijn twijfel.

1p 4 In 1887 werd op verzoek van de Tweede Kamer een groot onderzoek gedaan naar de 'sociale kwestie'. Hierbij maakte de Tweede Kamer gebruik van een recht.
Welk recht wordt bedoeld?
A het recht van amendement
B het recht van budget
C het recht van enquête
D het recht van initiatief

1p 5 In 1874 werd het Kinderwetje van Van Houten aangenomen in de Tweede Kamer. Ook liberale Kamerleden hadden vóór de wet gestemd. Dat is opmerkelijk, omdat dit niet past bij de politieke opvattingen van liberalen over de rol van de overheid, bijvoorbeeld bij de invoering van sociale wetten.
→ Welke rol moest de overheid volgens veel liberalen spelen?

2p 6 Tussen 1850 en 1920 werden, naast het Kinderwetje, nog verschillende andere sociale wetten aangenomen en ingevoerd.
→ Noem **twee** voorbeelden van deze sociale wetten.

Gebruik bron 2.

- 1p 7 Een grondwetswijziging kent verschillende fases. De uitspraken uit de bron passen bij die fases.

→ Zet de uitspraken in de juiste volgorde, van de eerste fase naar de laatste fase.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Gebruik nogmaals bron 2.

- 1p 8 De uitspraken gaan over een verandering in de grondwet.

→ Welke verandering wordt bedoeld?

Gebruik bron 3.

- 1p 9 De mening van de spin hoort bij een politiek-maatschappelijke stroming.

→ Wat is de naam van deze stroming?

Gebruik bron 4.

- 2p 10 Geef per uitspraak aan door welke politiek leider die is gedaan.

Doe het zo:

Uitspraak 1 is gedaan door ... (noem naam).

(enzovoort tot en met uitspraak 3)

bron 1

De vrouw van koning Willem II schrijft in een brief:

Willem heeft de opdracht gegeven voor een grondwetswijziging. Deze opdracht heeft de steun van het volk en is precies op het juiste moment gegeven. Daarom is de onrust afgenomen.

bron 2

Drie uitspraken over een grondwetswijziging rond 1888:

uitspraak 1

De grote opkomst bij de verkiezingen bewijst dat de nieuwe grondwet op prijs wordt gesteld.

uitspraak 2

De wetsontwerpen voor de nieuwe grondwet worden u nu aangeboden. Ik hoop en vertrouw erop dat u als parlement vóór deze belangrijke vernieuwing stemt.

uitspraak 3

Wij vinden dat meer mensen stemrecht moeten krijgen. Wij gaan daarom een voorstel maken voor de herziening van de grondwet.

bron 3

Een deel van een sprookje met dieren waarin een spin aan een bij uitlegt wat mensen zijn (1890):

De bij en de spin keken door het keukenraam naar binnen. De mens nam een hap eten. Plotseling stond de mens op en sloeg naar het kromgebogen wezen dat het eten had gebracht. Het wezen boog nog dieper voor de mens.

‘Wie is dat, die zo laf bukt voor de mens?’, vroeg de bij.

‘Dat is nou de vrouw’, zei de spin.

‘Nou,’ zei de bij, ‘dat is dan echt een laf wezen.’

‘Dat is niet háár schuld!’ riep de spin. ‘Godsdienst, wetten en traditie hebben haar eeuwen verteld dat het zo hoort. Zij heeft deze onzin al die tijd geloofd.’

bron 4

Hieronder staan drie uitspraken van politiek leiders in Nederland tussen 1848 en 1900:

uitspraak 1

De strijd voor vrijheid is verplicht geworden. Niet door de mensen alle macht te geven, zoals de strijders in de Franse Revolutie. Maar wél door mensen te laten beseffen dat de hoogste macht van God en de Bijbel komt.

uitspraak 2

Het ideaal van de internationale arbeider houdt in dat wij over de hele wereld vrienden hebben. Er is aanhang voor onze groeiende organisatie en voor enthousiaste arbeiders die ons saaie landje nieuw leven inblazen.

uitspraak 3

Als het moet, zal ik minister worden, zodat we een nieuwe grondwet met meer klassieke grondrechten aan de koning kunnen voorleggen.

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 5.

- 2p 11 De bron is in 1914 gebruikt als propaganda tegen de Duitsers.
→ Leg uit dat de bron als propaganda werd gebruikt.

Doe dit door:

- eerst de propagandaboodschap te noemen,
- en daarna met een onderdeel uit de bron deze boodschap toe te lichten.

Gebruik bron 6.

- 1p 12 Op welke kaart zijn de belangrijkste landen van het bondgenootschap van de Centralen donker gekleurd?
- A op kaart 1
  - B op kaart 2
  - C op kaart 3
  - D op kaart 4

Gebruik bron 7.

- 1p 13 De Nederlandse regering wilde niet dat dit soort artikelen tijdens de Eerste Wereldoorlog werden gepubliceerd. Daarom werd de hoofdredacteur van de krant aangeklaagd.
→ Welke **politieke** reden had de Nederlandse regering om bezwaar te maken tegen dit soort artikelen?

Gebruik nogmaals bron 7.

- 1p 14 Welke begrippen horen bij de bron?
- A nationalisme + recht op werk
  - B nationalisme + rechtsstaat
  - C vrijheid van drukpers + recht op werk
  - D vrijheid van drukpers + rechtsstaat

Gebruik bron 8.

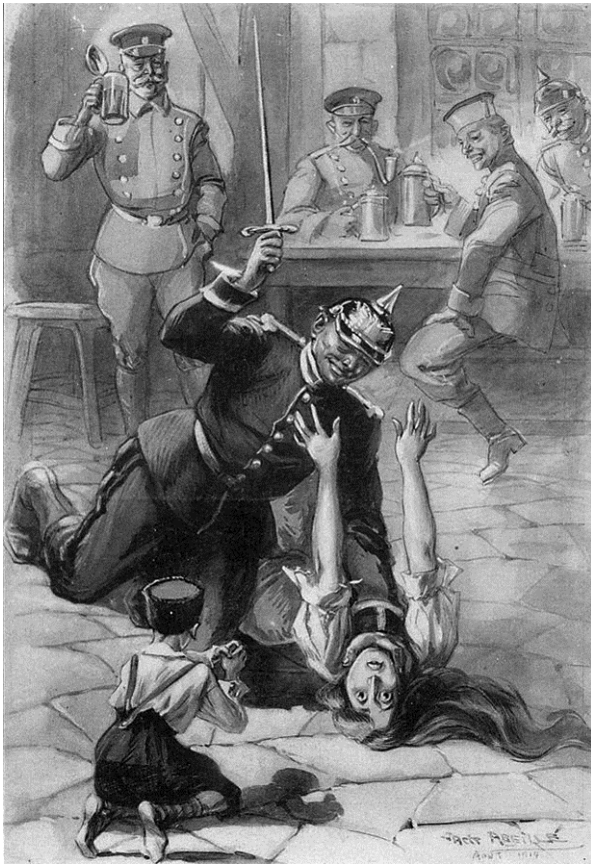
- 1p 15 Het geschiedenisboek beschrijft een bepaalde gebeurtenis in Nederland.
→ Welke gebeurtenis wordt bedoeld?

Gebruik bron 9.

- 1p 16 De schrijver vindt het terecht dat Engelse en Amerikaanse vrouwen hun onafhankelijkheid laten zien na de Eerste Wereldoorlog.
→ Geef het **historisch** argument dat te maken heeft met de rol van vrouwen tijdens de Eerste Wereldoorlog, waarmee de schrijver zijn mening ondersteunt.

bron 5

Een tekening met als titel: *De heldhaftigheid van Duitsers* (1914):

bron 6

Hieronder staan vier kaarten van Europa:

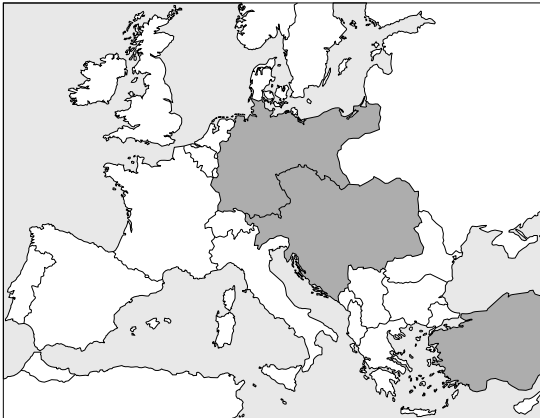
kaart 1

kaart 2

kaart 3

kaart 4

bron 7

Uit een Nederlandse krant (1915):

Een journalist van onze krant heeft enige tijd geleden een artikel geschreven waarin stond: 'In het centrum van Europa bevinden zich gewetenloze en schurkachtige regeringen die deze oorlog veroorzaakt hebben.'

De Nederlandse regering diende een aanklacht tegen hem in. Vandaag moest hij voor de rechter verschijnen. Onze journalist werd door de rechter vrijgesproken.

bron 8

Uit een Nederlands geschiedenisboek over een gebeurtenis aan het einde van de Eerste Wereldoorlog:

Overal waren volken ongelukkig als gevolg van de Eerste Wereldoorlog. Toen zijn ook in óns goede land mannen opgestaan, socialisten, die onze koningin wilden verjagen! Ze zeiden dat onze arbeiders geen koningin meer wilden! Maar dat was helemaal niet waar. De arbeiders schreeuwden, met tranen in hun ogen: 'Oranje boven! Leve de koningin!' De zielige poging van de mannen die zelf de baas wilden spelen in het land, was helemaal mislukt.

bron 9

Uit een tijdschrift voor mannen:

Na de Eerste Wereldoorlog veranderden de Engelse en Amerikaanse vrouwen sterk van uiterlijk: kort haar, kortere rokken en heel wat krachtiger dan in grootmoeders tijd. En dat de vrouwen nu opkomen voor hun rechten en onafhankelijk worden, dat is hun goed recht. Zeker nadat de mannen naar het front moeten. Zij weten door hun veranderde rol tijdens de Eerste Wereldoorlog van aanpakken, als het moet!

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 10.

- 1p 17 Welke gebieden worden aangegeven met de nummers 1 tot en met 8?
Dat zijn gebieden die Duitsland
- A heeft veroverd in de periode 1933-1939.
  - B heeft veroverd tijdens de Eerste Wereldoorlog.
  - C moest afstaan door het Verdrag van Versailles.
  - D moest afstaan tijdens de Eerste Wereldoorlog.

- 1p 18 Tussen 1920 en 1930 pleegde Hitler een staatsgreep. Dat was onder andere een gevolg van de slechte economische situatie die op dat moment voor veel onrust zorgde. De staatsgreep mislukte.
- In welk jaar vond deze staatsgreep plaats? En welke omschrijving van de economische situatie past bij dat jaar?

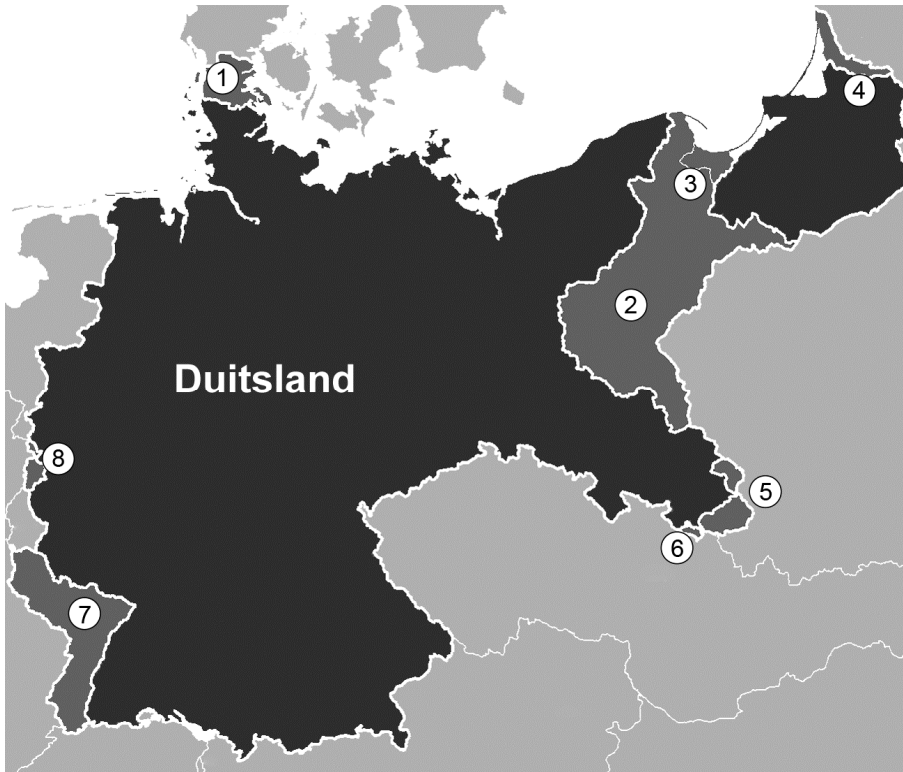
	jaar	economische situatie
A	1923	inflatie in Duitsland
B	1923	wereldwijde economische crisis
C	1926	inflatie in Duitsland
D	1926	wereldwijde economische crisis
E	1929	inflatie in Duitsland
F	1929	wereldwijde economische crisis

- 2p 19 Hieronder staan vier uitspraken die te maken hebben met Duitsland:
- 1 Duitsland leent geld van de Verenigde Staten om de economie op gang te helpen.
  - 2 Duitsland mag geen lid van de Volkenbond worden.
  - 3 Duitsland wordt opgedeeld in vier bezettingszones.
  - 4 Duitsland zet de herstelbetalingen stop om de economie op gang te helpen.
- Geef per uitspraak aan of die **wel** of **niet** een direct gevolg was van het Dawesplan.
- Doe het zo:*
- Uitspraak 1 was ... (kies uit: wel / niet) een direct gevolg van het Dawesplan.
- (enzovoort tot en met 4)

- 1p 20 Welke organisatie van de nazi's had in de periode 1921-1933 als belangrijkste opdracht partijbijeenkomsten te bewaken en politieke tegenstanders te bedreigen?
- A Gestapo
  - B NSDAP
  - C SA
  - D SS
- 2p 21 Noem één **overeenkomst** en één **verschil** tussen het fascisme in Italië en het nationaal-socialisme in Duitsland in de periode 1925-1935.
Doe het zo:
Overeenkomst tussen het fascisme en het nationaal-socialisme: ...
Verskil: het fascisme ..., maar het nationaal-socialisme ...
- 1p 22 Direct na de machtsovername van de nazi's in Duitsland werden grote aantallen politieke tegenstanders, vooral communisten en socialisten, opgepakt. Zij werden in speciaal daarvoor opgerichte gevangenissen opgesloten. Daar werden zij mishandeld en moesten zij dwangarbeid verrichten. Veel gevangenen overleefden dat niet.
→ Welke naam wordt voor dit soort speciale gevangenissen gebruikt?
- Gebruik bron 11.*
- 2p 23 Het schilderij is door de nazi's gebruikt als propaganda.
→ Leg uit dat het schilderij als propaganda kan worden gebruikt.
Doe dit door:
- eerst de propagandaboodschap te noemen,
  - en daarna met een onderdeel uit het schilderij deze boodschap toe te lichten.

bron 10

Een kaart van Duitsland uit de periode 1919-1939:

bron 11

Een schilderij (1937):

Door de tijd heen

2p 24 Hieronder staan vijf gebeurtenissen die te maken hebben met Duitsland in de periode 1918-1939:

- 1 De Conferentie van München vindt plaats.
- 2 Duitsland en de Sovjet-Unie sluiten een niet-aanvalsverdrag.
- 3 Duitsland raakt door de Beurskrach onmiddellijk in zware economische problemen.
- 4 Duitsland valt Polen binnen.
- 5 Duitsland wordt lid van de Volkenbond.

→ Zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 12.

- 2p 25 Leg uit dat dit bombardement leidde tot de capitulatie van Nederland.
Doe dit door:
- eerst aan te geven welke stad gebombardeerd werd,
  - en daarna een reden te geven waarom de Nederlandse legerleiding besloot te capituleren.

- 1p 26 Een bewering: De Duitse inval in Nederland is een voorbeeld van een Blitzkrieg.
→ Geef één argument waaruit blijkt dat de bewering juist is.

Gebruik bron 13.

- 1p 27 Iemand beweert dat veel van deze directeuren collaborateurs waren.
→ Geef één argument voor deze bewering.

Gebruik bron 14.

- 1p 28 Hieronder staan drie namen van personen:
- a koningin Wilhelmina
  - b Mussert
  - c Troelstra

Drie tegenstanders:

- 1 de communisten aan het oostfront
- 2 de Duitsers in Europa
- 3 de Japanners in Azië

→ Wie heeft de uitspraak uit de bron gedaan? En tegen welke tegenstander moest worden gevochten?

Doe het zo:

De uitspraak is van ... (vul letter in), om te vechten tegen ... (vul nummer in).

Gebruik nogmaals bron 14.

- 2p 29 De Nederlandse regering in ballingschap wilde eigenlijk niet met de Sovjet-Unie samenwerken. Toch gebeurde dat via een bondgenootschap wél.

→ Noem de naam van het bondgenootschap.

→ Geef daarna een **politieke** reden waarom de Nederlandse regering eigenlijk niet met de Sovjet-Unie wilde samenwerken.

Doe het zo:

Naam van het bondgenootschap: ...

De Nederlandse regering wilde eigenlijk niet samenwerken met de Sovjet-Unie, omdat ...

- 1p 30 Soekarno weigerde in Indonesië met de Nederlandse regering samen te werken, maar hij was vanaf 1942 wel bereid om met de Japanse bezetter samen te werken.

→ Noem een **politieke** reden waarom Soekarno wél met de Japanse bezetter wilde samenwerken.

Gebruik bron 15.

- 2p 31 Een bewering: tijdens de Duitse bezetting van Nederland was er geen sprake meer van een parlementaire democratie en ook niet van een rechtsstaat.

→ Geef met behulp van de bron **twee verschillende** argumenten waaruit blijkt dat deze bewering juist is.

Gebruik bron 16.

- 1p 32 Welke titel past bij deze kaart?

- A D-Day
- B Operatie Market Garden
- C Slag om Engeland
- D Spoorwegstaking

Gebruik bron 17.

- 1p 33 Iemand beweert dat deze poster de militaire situatie in 1945 laat zien.

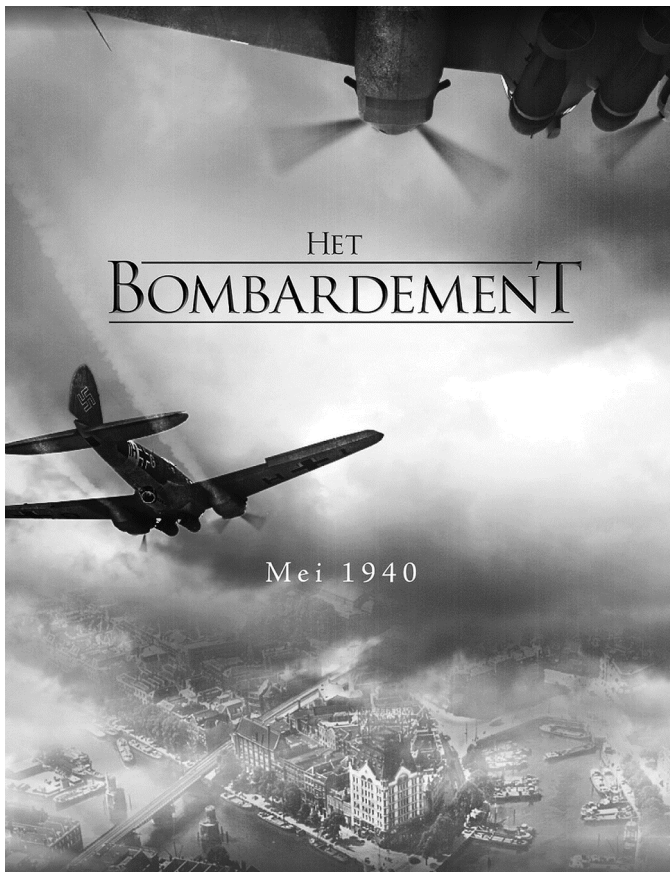
→ Noem een onderdeel uit de bron waaruit blijkt dat deze bewering juist is.

- 2p 34 Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden honderdduizenden mensen gedwongen naar Duitsland vervoerd. Een groot deel van deze mensen was Joods.

→ Noem **twee andere** groepen mensen die gedwongen vanuit Nederland naar Duitsland werden vervoerd.

bron 12

Een poster van een film over een historische gebeurtenis:

bron 13

Uit een boek over de Tweede Wereldoorlog:

Al snel na de Nederlandse capitulatie kwamen Duitse officieren bij Nederlandse scheepswerven en vliegtuigbouwers langs. De Duitsers hadden schepen en vliegtuigen nodig. De directeuren van deze bedrijven moesten toen kiezen of ze hun producten gingen verkopen aan de Duitsers, of dat ze dit moesten weigeren. Weigeren betekende waarschijnlijk dat hun bedrijven door de Duitsers zouden worden overgenomen. Veel directeuren kozen voor het behoud van hun eigen bedrijf.

bron 14

Een uitspraak tijdens de Tweede Wereldoorlog (1941):

Vandaag werd de Sovjet-Unie aangevallen. Daarom zullen wij Nederlanders, nu de omstandigheden ons daartoe dwingen, samen vechten met de bevolking van de Sovjet-Unie. Wij zullen dit doen, ook al zijn we het in veel opzichten niet met de Sovjet-Unie eens. We moeten samen zien te winnen.

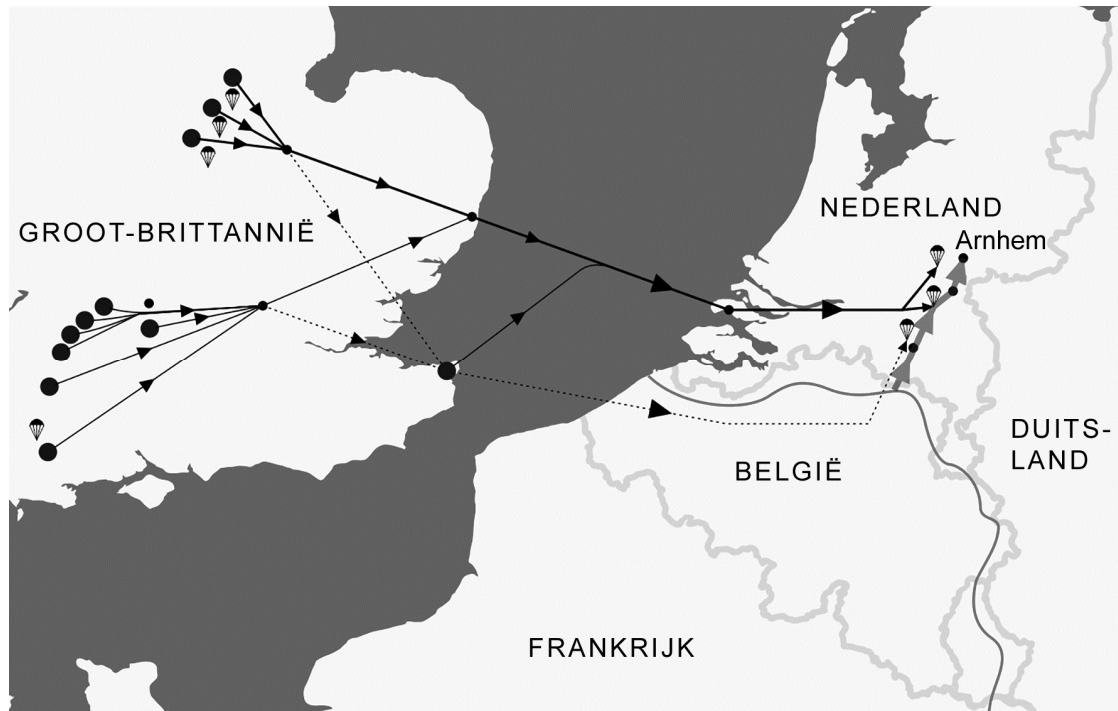
bron 15

Uit een artikel in een tijdschrift:

Alida de Jong werd in 1937 gekozen als lid van de Tweede Kamer. Na 10 mei 1940 kwam deze Kamer niet meer bij elkaar. Van een familielid kreeg ze op 14 mei het aanbod om te vluchten naar Engeland. Dat heeft ze geweigerd. Omdat ze Joods was werd ze in november uit de gemeenteraad van Amsterdam gezet. In 1943 werd Alida tijdens een razzia opgepakt en naar Westerbork afgevoerd.

bron 16

Een kaart over een gebeurtenis tijdens de Tweede Wereldoorlog:

bron 17

Een poster van het Nederlandse verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog:

Toelichting

Op de poster staat: Nederlanders! Ziet u de ondergang van Duitsland?

In het midden staat: Berlijn.

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 18.

1p 35 Naar aanleiding van welke historische gebeurtenis is het boekje gemaakt?

1p 36 In 1954 had Hongarije een heel goed nationaal voetbalelftal. De spelers werden de 'Magische Hongaren' genoemd. Maar door een historische gebeurtenis in 1956 konden enkele spelers niet meer in het Hongaarse elftal spelen.

→ Welke historische gebeurtenis wordt bedoeld?

Gebruik bron 19.

1p 37 Over welke gebeurtenis gaat de bron?

Gebruik bron 20.

1p 38 Hieronder staan vijf begrippen:

- 1 amerikanisering
- 2 emigratie
- 3 invloedssferen
- 4 jongerencultuur
- 5 multiculturele samenleving

→ Welke **twee** begrippen horen bij de bron? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 21.

1p 39 Welke beschrijving hoort bij de prent?

- A Door de afnemende wapenwedloop ontstond de Koude Oorlog.
- B Door de bestaande vijandbeelden ontstond een wapenwedloop die niet te stoppen was.
- C Door de nieuwe vijandbeelden kwam er een einde aan de wapenwedloop.
- D Door de toenemende wapenwedloop kwam er een einde aan de Koude Oorlog.

- 1p 40 Hieronder staan vier doelstellingen:
- 1 herverdeling van huishoudelijke taken
  - 2 invoering van vrouwenkiesrecht
  - 3 legalisering van abortus
  - 4 toelating van meisjes tot het basisonderwijs

Welke doelstellingen horen bij Tweede Feministische Golf?

- A 1 en 2
- B 1 en 3
- C 1 en 4
- D 2 en 3
- E 2 en 4
- F 3 en 4

- 1p 41 In 1971 dienden enkele Kamerleden een wetsvoorstel in om de minimumleeftijd voor het actief kiesrecht te verlagen van 21 naar 18 jaar. Van welk recht maakten de Kamerleden gebruik? En bij welke ontwikkeling past het voorstel?

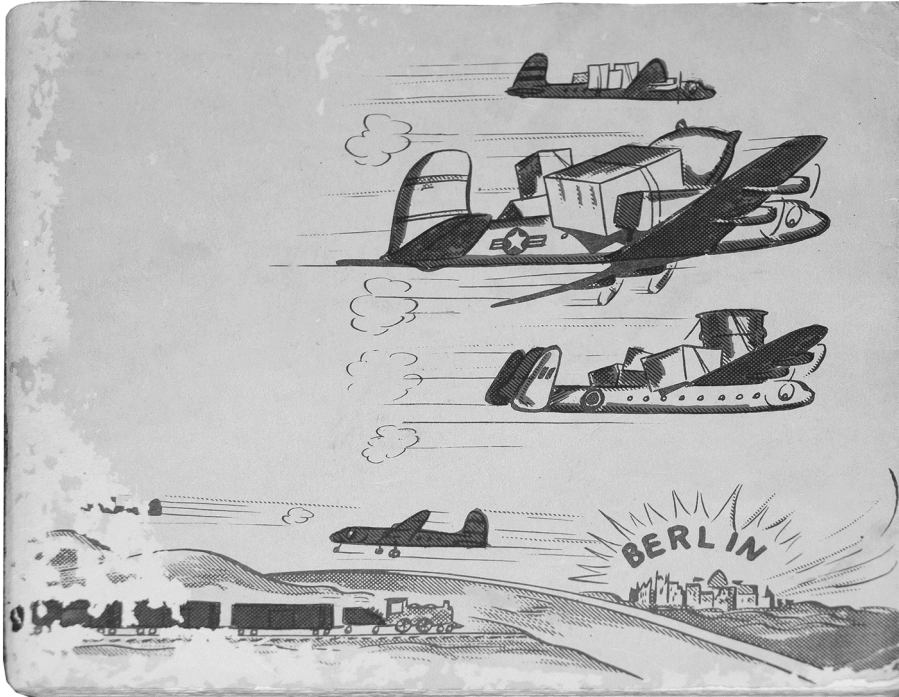
	het recht van	het past bij
A	initiatief	de secularisatie van de samenleving
B	initiatief	toenemende democratisering
C	interpellatie	de secularisatie van de samenleving
D	interpellatie	toenemende democratisering

Gebruik bron 22.

- 1p 42 In welk jaar vond de gebeurtenis op de foto plaats?
- A in 1961
  - B in 1969
  - C in 1989
  - D in 1991

bron 18

De voorkant van een boekje (1948):

Toelichting

In de bron staat Berlin (= Berlijn).

bron 19

Een krantenkop uit 1962:

“Sovjet-Unie niet hals over kop in oorlog”
CHROESJTSOV: “OVERLEG
NODIG VOOR HET TE LAAT IS”
Enkele schepen van Russen tegengehouden?

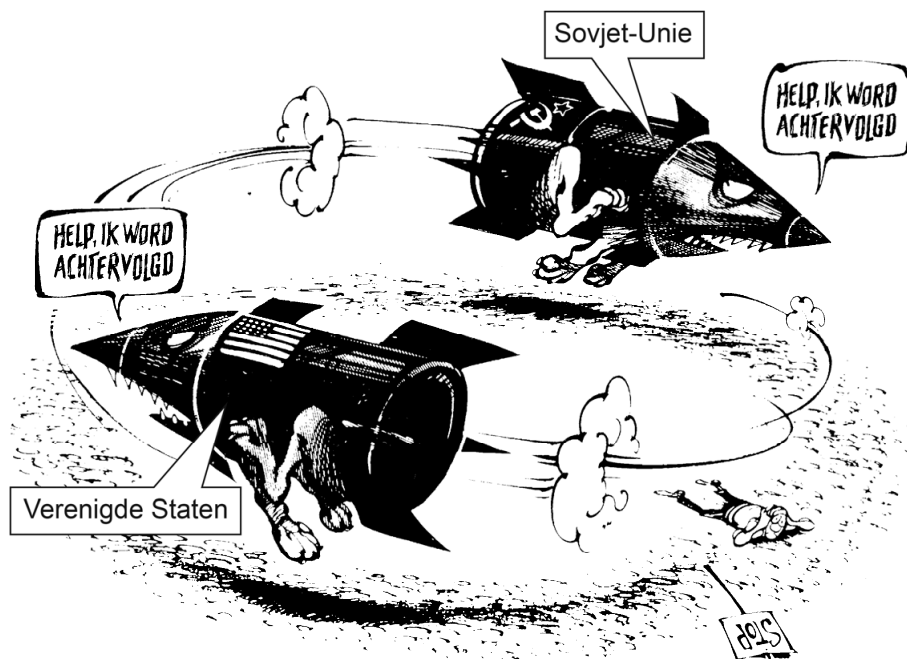
bron 20

Uit een boek over de muziek van The Beatles:

De muziek van de Engelse popgroep The Beatles, uit de zestiger jaren, komt eigenlijk van de andere kant van de oceaan. Net als de glimmende jukeboxen, de grote, luxe koelkasten, de spijkerbroeken en natuurlijk de rock-'n-roll van Elvis Presley. Bij de muziek horen de langere haren van de jongens en de korte minirokjes van de meisjes.

bron 21

Een prent over de Koude Oorlog:

Toelichting

In de tekstballonnen staat: Help, ik word achtervolgd.

Op het bordje op de grond naast de liggende man staat: Stop.

bron 22
Een foto:

Door de tijd heen

Gebruik bron 23.

- 2p 43 In de tweede versie van het volkslied wordt Stalin niet meer genoemd.
→ Geef een politieke reden waarom Stalin **niet** meer genoemd wordt.
→ Geef ook een politieke reden waarom Lenin in **beide** versies van het volkslied **wél** genoemd wordt.

- 1p 44 Hieronder staan vier gebeurtenissen die te maken hebben met de geschiedenis van Indonesië:
- 1 De Eerste Politionele Actie begint.
  - 2 De Nederlandse regering tekent de soevereiniteitsoverdracht.
  - 3 Japan bezet Indonesië.
  - 4 Soekarno roept de onafhankelijke Republiek Indonesië uit.
- Zet deze gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

- 1p 45 Hieronder staan gebeurtenissen die te maken hebben met verschillende manieren waarop bepaalde landen worden bestuurd:
- 1 De tsaar wordt afgezet en het land wordt een republiek.
  - 2 Hitler wint de verkiezingen en schaft de democratie af.
  - 3 Praagse burgers demonstreren en eisen democratische rechten.
  - 4 Soekarno wordt de eerste president van zijn land.
- Zet deze gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Gebruik bron 24.

- 2p 46 Hieronder staan drie van de gebeurtenissen uit de vorige vraag nog een keer:
- a De tsaar wordt afgezet en het land wordt een republiek.
  - b Hitler wint de verkiezingen en schaft de democratie af.
  - c Praagse burgers demonstreren en eisen democratische rechten.
- Waar hebben deze gebeurtenissen plaatsgevonden? Schrijf per gebeurtenis een nummer op uit de bron. **Let op!** Er blijft één nummer over.
Doe het zo:
Gebeurtenis a vond plaats in ... (schrijf nummer op).
(enzovoort tot en met gebeurtenis c)

- 1p 47 Stel: je vindt op internet het onderstaande rijtje met jaartallen en grondwetswijzigingen.
Welke combinatie van jaartal en grondwetswijziging is juist?

	jaartal	invoering van
A	1848	het algemeen kiesrecht
B	1848	het recht op onderwijs
C	1917	het districtenstelsel
D	1917	het passief vrouwenkiesrecht
E	1983	het recht op vrije meningsuiting
F	1983	het stelsel van evenredige vertegenwoordiging

bron 23

Twee versies van een couplet uit het volkslied van de Sovjet-Unie:

Versie 1 (1935):

Door de stormen scheen de zon van de vrijheid voor ons
En de grote Lenin heeft ons pad verlicht,
Stalin heeft ons opgevoed, tot vreugde van het volk
Oms geïnspireerd tot arbeid en weldaden.

Versie 2 (1977):

Door de onweersbuien heen, scheen ons de zon der vrijheid toe,
En de grote Lenin heeft ons de weg getoond:
Voor de goede zaak heeft hij de volkeren doen opstaan,
Tot arbeid en heldendaden heeft hij ons geïnspireerd!

bron 24

Een kaart van Europa met vier nummers:

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

Gebruik bron 25.

- 1p 48 Welke gebeurtenis is te herkennen in de spotprent?
- A De Koude Oorlog bereikt een hoogtepunt.
  - B De NAVO wordt uitgebreid met nieuwe landen.
  - C De Sovjet-Unie verlaat het Warschaupact.
  - D Het Oostblok begint uit elkaar te vallen.

Gebruik bron 26.

- 2p 49 De politicus hoort bij een politieke beweging die in Nederland rond 2000 opkwam.
- Welke politicus deed deze uitspraak en bij welke politieke beweging hoorde hij?
- Doe het zo:*
politicus: ...
politieke beweging: ...

- 1p 50 Criminaliteit en milieuvervuiling zijn maatschappelijke problemen. Zijn dit problemen die **wel** of **niet** binnen de Europese Unie besproken worden?

	criminaliteit	milieuvervuiling
A	niet, want criminaliteit gaat over het overtreden van landelijke wetten	niet, want vervuiling is alleen landelijk goed aan te pakken
B	niet, want criminaliteit gaat over het overtreden van landelijke wetten	wel, want vervuiling houdt niet op bij de grens
C	wel, want criminaliteit houdt niet op bij de grens	niet, want vervuiling is alleen landelijk goed aan te pakken
D	wel, want criminaliteit houdt niet op bij de grens	wel, want vervuiling houdt niet op bij de grens

bron 25

Een spotprent (1990):

Toelichting

Op de beer staat: USSR (= Sovjet-Unie).

bron 26

Een uitspraak van een Nederlandse politicus (2002):

We willen het land teruggeven aan de mensen. Daarbij hebben wij niets te verwachten van de huidige politici. De mensen in Nederland zien de verloedering om zich heen grijpen. En de politieke partijen doen niets! Wij willen dat veranderen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.